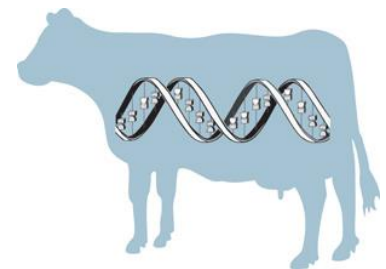

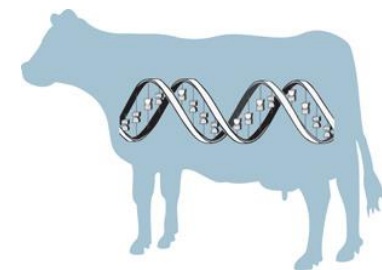
Předpověď plemenné hodnoty

Zdeňka Veselá
vesela.zdenka@vuzv.cz

UŽITKOVOST

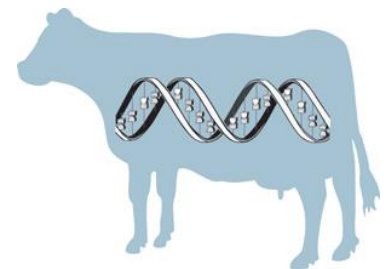
- Kvantitativní vlastnosti vykazující zpravidla kontinuální rozdělení v populaci
- Nemůžeme přímo usuzovat na genotyp
- Jsme odkázáni na biometrické metody
- Genotyp odhadujeme na základě populačních a genetických parametrů
  - fenotypová variance, prostřed'ová variance, genetická variance, dědivost, genetické korelace, ...

PLEMENNÁ HODNOTA

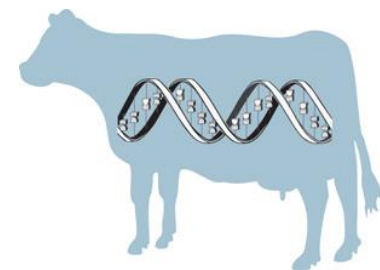
- U kvantitativních vlastností nelze stanovit přímo genotypovou hodnotu
- Můžeme však statistickými metodami předpovědět aditivně genetický efekt = PLEMENNOU HODNOTU

$$P = A + D + I + E$$

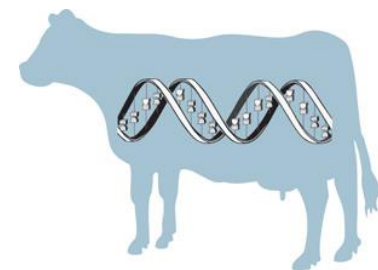
HISTORIE

- 1900 – kontrola užitkovosti

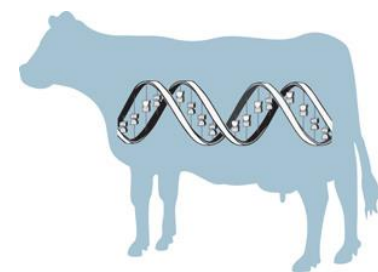
HISTORIE

- 1920 – vývoj metod hodnocení
  - zapojování statistických metod do hodnocení výsledků kontroly užitečnosti

HISTORIE

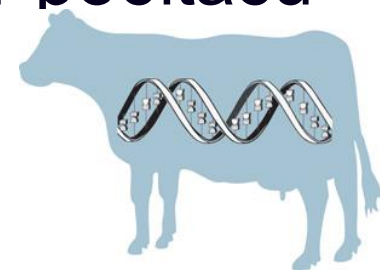
- 1950 – contemporary comparison – CC
  - souvisí s nástupem inseminace dojeného skotu
  - plemenná hodnota plemeníků na základě užikovosti velkého počtu dcer
  - porovnání užitkovosti dcer plemeníka s jejich vrstevnicemi ve stádě

HISTORIE

■ 1980 – BLUP

- Best linear unbiased prediction
  - Nejlepší lineární nevychýlená předpověď
- Lineární modely se smíšenými efekty – zároveň pevné i náhodné efekty v jednom výpočtu
- Možné zohlednit téměř libovolné množství efektů prostředí
- Nástup souvisí s vývojem výkonných počítačů
- Vypracována Hendersonem (1963)

HISTORIE

■ 1980 – BLUP

□ Sire Model – otcovský model

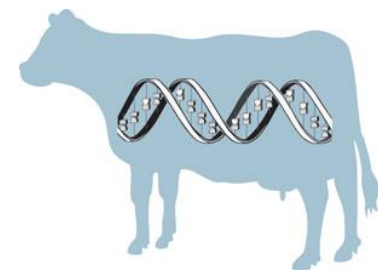
- již v sedmdesátých letech
- PH býků na základě užítkovosti dcer

□ Dam Model – mateřský model

- PH krav na základě užítkovosti dcer

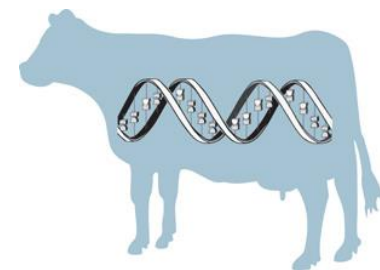
□ Další varianty

- např. Sire - Maternal Grandsire Model (S-GSM)
  - PH pro otce a otce matek

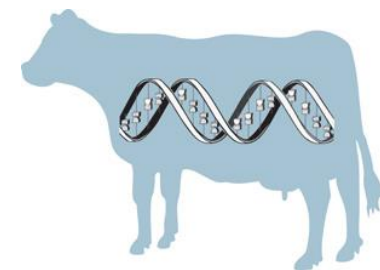
HISTORIE

- 1990 – BLUP – AM (Animal Model)
  - Souvisí se zvyšováním výkonnosti počítačů
  - Předpověď plemenné hodnoty pro všechny jedince v populaci
  - Modelově pomocí matic a jejich inverze
  - Prakticky ve velkých populacích pomocí iterativních postupů
  - Zvýšení přesnosti (spolehlivosti) PH
  - Single trait – jednoznakový model
  - Multitrait – víceznakový model

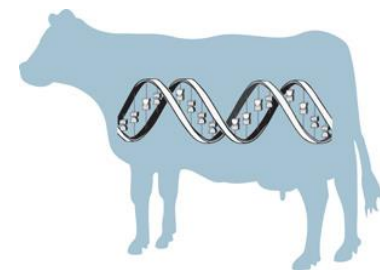
HISTORIE

- 2000 – Test Day Model (TDM)
  - Náhodná regrese – Random regression
  - Stále se jedná o BLUP
  - Jedná se o užitečnosti měřené v čase
    - Laktace u dojeného skotu (laktanční křivky)
    - Růst u kombinovaného a masného skotu (růstové křivky)
  - Tzv. model s opakovatelností

HISTORIE

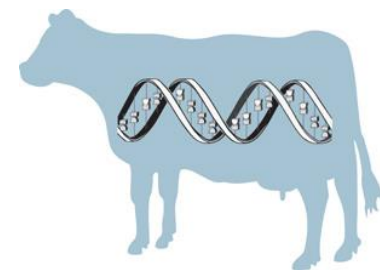
- 2005 – Survival Kit
  - PH pro dlouhověkost
  - Nelineární modely využívající hazardních funkcí
  - Analýza přežitelnosti
  - PH vyjadřují výši rizika vyřazení dcer býků
  - Počet dní od 1. otelení do vyřazení z KU

HISTORIE

■ 2010 - Genomika

- Zkrácení generačního intervalu
- Zvýšením spolehlivosti předpovědi PH u mladých býků
  - Klasická PH – spolehlivost 40%
  - Genomická PH – spolehlivost 85%

PRINCIP PŘEDPOVĚDI PH

■ Očištění užitečnosti o prostředové efekty

1. Systematické prostředové efekty

- Působí na celou skupinu zvířat
- Jsme je schopni výpočetními postupy očistit
- V případě použití BLUP rozlišujeme
  - Fixní prostředové efekty
  - Náhodné prostředové efekty
- Věk jedince, věk matky, pohlaví, pořadí vrhu, pořadí laktace, rok, roční období, skupina vrstevníků

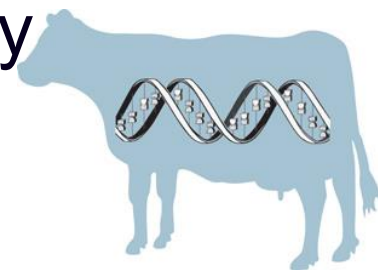

PRINCIP PŘEDPOVĚDI PH

- Očištění užitečnosti o prostředkové efekty

2. Náhodné (nesystematické) efekty

- U každého zvířete o neznámé velikosti a směru
- Nejsme schopni je výpočtem eliminovat
- Zůstávají součástí tzv. reziduální chyby
- Krátkodobá infekční onemocnění, říje, ...
- Součástí náhodné reziduální chyby jsou také efekty dominance a epistatické efekty

PRINCIP PŘEDPOVĚDI PH

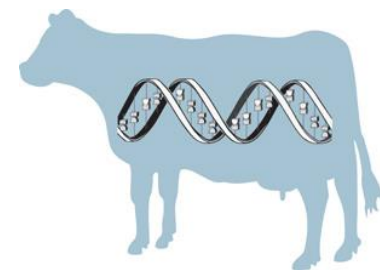
Předpověď plemenné hodnoty jedince

Užitkovost jedince

$$\hat{a}_i = b_{a,y} (y_i - \mu)$$

Regresní koeficient

Průměr populace

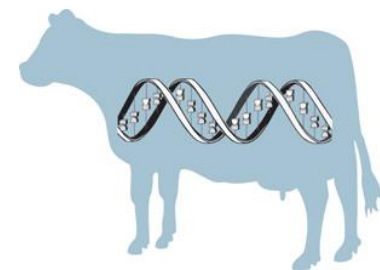

PRINCIP PŘEDPOVĚDI PH

Při předpovědi plemenné hodnoty jedince na základě VLASTNÍ UŽITKOVOSTI odpovídá regrese mezi plemennou hodnotou a fenotypovou hodnotou KOEFICIENTU DĚDIVOSTI (h^2).

$$b_{a,y} = \frac{\sigma_{a,y}}{\sigma_y^2} = \frac{\sigma_{a,a+e}}{\sigma_y^2} = \frac{\sigma_a^2}{\sigma_y^2} = h^2$$

Pouze modelová situace, skutečnost je mnohem složitější.

PRINCIP PŘEDPOVĚDI PH

$$\hat{a}_i = b_{a,y}(y_i - \mu)$$

Kovariance mezi fenotypovou a plemennou hodnotou

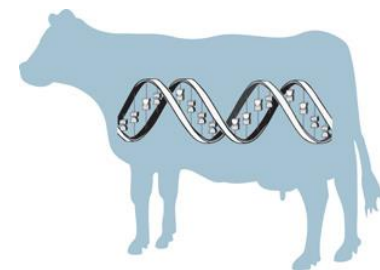
$$y = a + e$$

$$\sigma_{a,e} = 0$$

Variance PH

$$b_{a,y} = \frac{\sigma_{a,y}}{\sigma_y^2} = \frac{\sigma_{a,a+e}}{\sigma_y^2} = \frac{\sigma_a^2}{\sigma_y^2} = h^2$$

Fenotypová variance

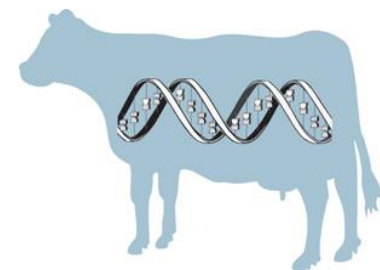

PŘESNOST PŘEDPOVĚDI PH

$$r_{a,\hat{a}}$$

- Korelační koeficient mezi skutečnou plemennou hodnotou a predikovanou plemennou hodnotou
- Při teoretické předpovědi PH pouze na základě vlastní užitkovosti jedince platí:

$$r_{a,\hat{a}} = r_{a,y}$$

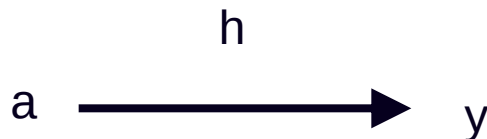
PŘESNOST PŘEDPOVĚDI PH

Kovariance mezi fenotypovou a plemennou hodnotou

$$r_{a,\hat{a}} = r_{a,y} \quad \sigma_{a,e} = 0$$

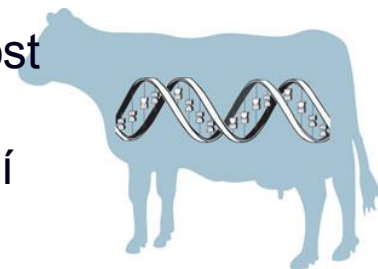
$$r_{a,y} = \frac{\sigma_{a,y}}{\sigma_a \cdot \sigma_y} = \frac{\sigma_{a,a+e}}{\sigma_a \cdot \sigma_y} = \frac{\sigma_a^2}{\sigma_a \cdot \sigma_y} = \frac{\sigma_a}{\sigma_y} = h$$

Směrodatné odchylky

Úsekový diagram

- Znázorňuje příčinnou souvislost (příčina – následek)
- Účinná pomůcka pro odvození regresních koeficientů

SPOLEHLIVOST PŘEDPOVĚDI PH

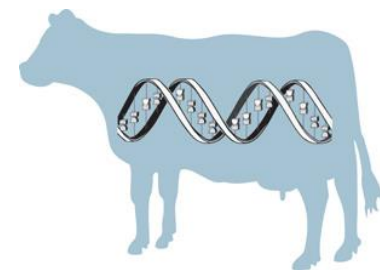
$$r^2_{a,\hat{a}}$$

- Tedy:

$$\hat{a}_i = r^2_{a,\hat{a}}(y_i - \mu)$$

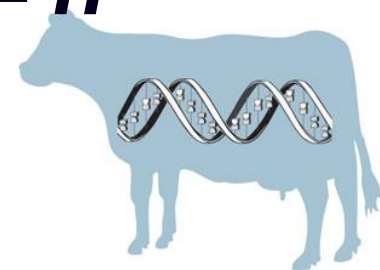
- Z toho vyplývá:

- ☐ Spolehlivost PH je součástí PH
- ☐ Pokud je nízká spolehlivost PH, pak se získaná PH pro jedince blíží 0 (resp. průměru populace)

Předpověď PH na základě vlastní užitkovosti

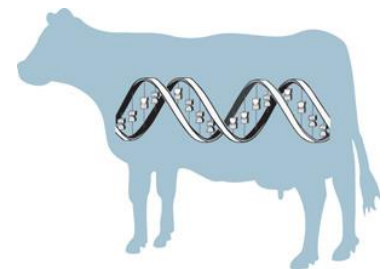
- Modelový případ pro pochopení souvislostí
- Např. předpověď PH na základě průměrného denního přírůstku vykrmovaného býka
- Plemenná hodnota: $\hat{a}_i = h^2 (y_i - \mu)$
- Přesnost předpovědi PH: $r_{a,y} = h$
- Spolehlivost předpovědi PH: $r_{a,y}^2 = h^2$

Předpověď PH na základě užitečnosti jednoho příbuzného jedince

- *Předpověď PH býka na základě produkce mléka jeho dcery atd.*
- *Jaký bude regresní koeficient?*

$$\hat{a} = b(y - \mu)$$

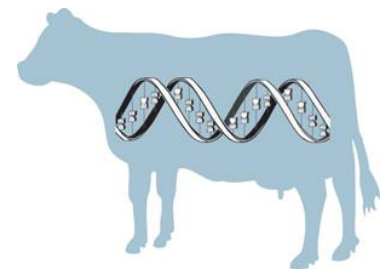
Předpověď PH na základě užitečnosti jednoho příbuzného jedince

- *Jedinec pro nějž chceme PH* – $o \rightarrow a_o$
- *Jedinec s užitečností* – $w \rightarrow y_w$

$$\hat{a} = b(y - \mu)$$

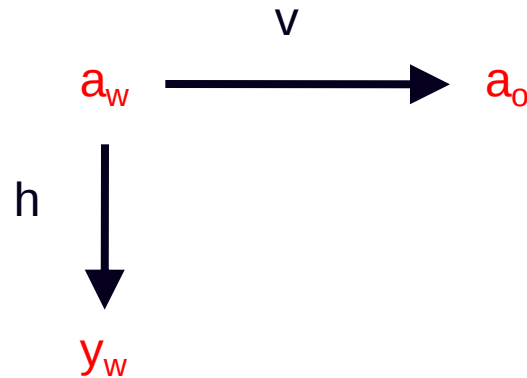

$$\hat{a}_o = b_{a_o, y_w}(y_w - \mu)$$

Předpověď PH na základě užítkovosti jednoho příbuzného jedince

- *Jedinec pro nějž chceme PH* – $o \rightarrow a_o$
- *Jedinec s užítkovostí* – $w \rightarrow y_w$

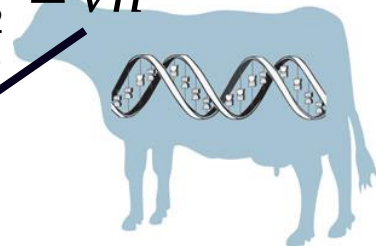

$$\hat{a}_o = v h^2 (y_w - \mu)$$

$$\sigma_{a_o, e_w} = 0$$

$$b_{a_o, y_w} = \frac{\sigma_{a_o, y_w}}{\sigma_y^2} = \frac{\sigma_{a_o, a_w + e_w}}{\sigma_y^2} = \frac{\sigma_{a_o, a_w} + \sigma_{a_o, e_w}}{\sigma_y^2} = \frac{\sigma_{a_o, a_w}}{\sigma_y^2} = v \frac{\sigma_a^2}{\sigma_y^2} = v h^2$$

v – úsekový koeficient = koeficient příbuznosti R_{ow}

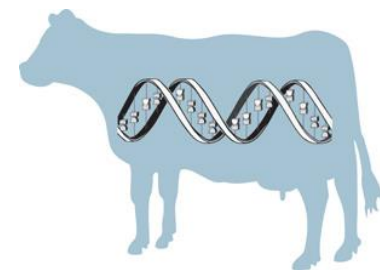

Předpověď PH na základě užitečnosti jednoho příbuzného jedince

- Plemenná hodnota: $\hat{a}_o = vh^2 (y_w - \mu)$
- Přesnost předpovědi PH: $r_{ao,yw} = vh$
- Spolehlivost předpovědi PH: $r_{ao,yw}^2 = (vh)^2$

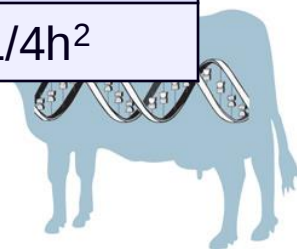
Předpověď PH je tím přesnější (spolehlivější):

- čím je vyšší koeficient dědivosti (h^2) dané vlastnosti
- a čím je vyšší koeficient příbuznosti (v) k jedincům s výsledky užitečnosti

Předpověď PH na základě užitečnosti jednoho příbuzného jedince

Informační zdroj	Stupeň příbuznosti v ($r_{o,w}$)	Regresní koeficient $b_{ao,yw}$	Přesnost $r_{ao,yw}$	Spolehlivost $r^2_{ao,yw}$
Vlastní užitečnost	1	h^2	h	h^2
Rodič	1/2	$1/2h^2$	$1/2h$	$1/4h^2$
Prarodič	1/4	$1/4h^2$	$1/4h$	$1/16h^2$
Praprarodič	1/8	$1/8h^2$	$1/8h$	$1/64h^2$
Dvojče	1	h^2	h	h^2
Vlastní sourozenec	1/2	$1/2h^2$	$1/2h$	$1/4h^2$
Polosourozenec	1/4	$1/4h^2$	$1/4h$	$1/16h^2$
Potomek	1/2	$1/2h^2$	$1/2h$	$1/4h^2$

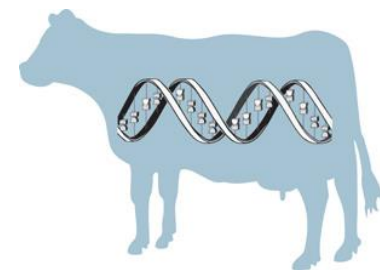
Předpověď PH na základě plemenných hodnot rodičů

- *Známe PH otce i matky a chceme předpovědět PH potomka*

$$\hat{a}_o = \frac{\hat{a}_s + \hat{a}_d}{2}$$

- *Přesnost předpovědi PH potomka je:*

$$r = \frac{\sqrt{r_s^2 + r_d^2}}{2}$$

CVIČENÍ

■ PŘÍKLAD 1

Průměrný denní přírůstek býka je 1500 g.

Průměrný denní přírůstek vrstevníků býka je 1300 g.

Víme, že koeficient dědivosti pro přírůstek je 0,3.

Jaká je plemenná hodnota býka stanovená na základě vlastní užitkovosti?

Jaká je přesnost a spolehlivost předpovědi jeho plemenné hodnoty?

■ PŘÍKLAD 2

Máme k dispozici užitkovost matky býka první laktaci – 8000 kg a populační průměr všech prvních laktací stejné generace krav – 6300 kg.

Koeficient dědivosti pro produkci mléka je 0,25.

Předpovězte plemennou hodnotu býka na základě užitkovosti jeho matky.

Jaká je přesnost a spolehlivost předpovědi jeho plemenné hodnoty?

■ PŘÍKLAD 3

Chceme předpovědět plemennou hodnotu jalovice pro hmotnost ve věku 1 rok a přesnost a spolehlivost této předpovědi na základě plemenných hodnot obou rodičů.

Přičemž plemenná hodnota otce je 200 kg s přesností 0,90

a plemenná hodnota matky je 110 kg s přesností 0,70.

Předpověď PH na základě vlastní užitkovosti

■ *PŘÍKLAD 1 - výsledky*

■ *Plemenná hodnota:*

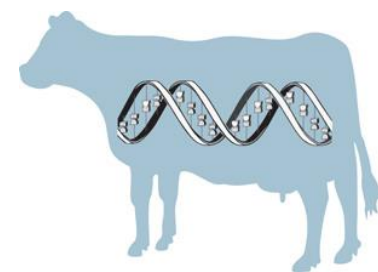
$$\begin{aligned}\square \hat{a}_i &= h^2 (y_i - \mu) \\ &= 0,3 (1500 - 1300) = 60 \text{ g}\end{aligned}$$

■ *Přesnost předpovědi PH*

$$\square r = h = 0,548$$

■ *Spolehlivost předpovědi PH*

$$\square r^2 = h^2 = 0,3$$

Předpověď PH na základě užitečnosti jednoho příbuzného jedince

■ *PŘÍKLAD 2 - výsledky*

■ *Plemenná hodnota:*

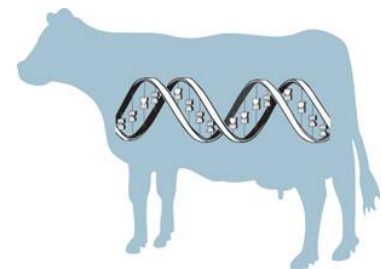
$$\begin{aligned}\square \hat{a}_o &= vh^2 (y_w - \mu) \\ &= 0,5 \cdot 0,25 (8000 - 6300) = 0,125 \cdot 1700 \\ &= 212,5 \text{ kg}\end{aligned}$$

■ *Přesnost předpovědi PH*

$$\square r = vh = 0,5 \cdot 0,5 = 0,25$$

■ *Spolehlivost předpovědi PH*

$$\square r^2 = (vh)^2 = 0,25^2 = 0,062$$

Předpověď PH na základě plemenných hodnot rodičů

■ *PŘÍKLAD 3 – výsledky*

■ *Plemenná hodnota:*

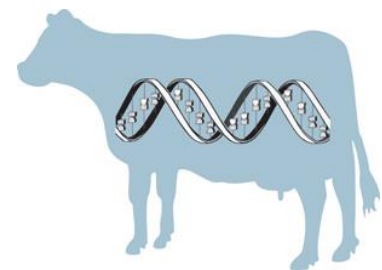
$$\begin{aligned}\square \hat{a}_{\text{jalovice}} &= 0,5 (\hat{a}_{\text{otce}} + \hat{a}_{\text{matky}}) \\ &= 0,5 (200 + 110) = 155 \text{ kg}\end{aligned}$$

■ *Přesnost předpovědi PH*

$$\begin{aligned}\square r &= 0,5 \cdot \text{sqrt}(0,9^2 + 0,7^2) = 0,5 \cdot \text{sqrt}(1,3) \\ &= 0,5 \cdot 1,14017 = 0,57\end{aligned}$$

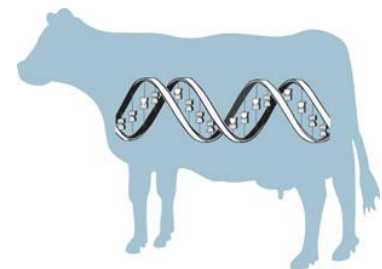
■ *Spolehlivost předpovědi PH*

$$\square r^2 = 0,57^2 = 0,325$$

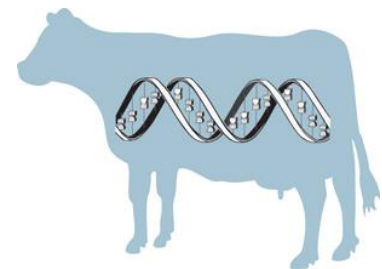
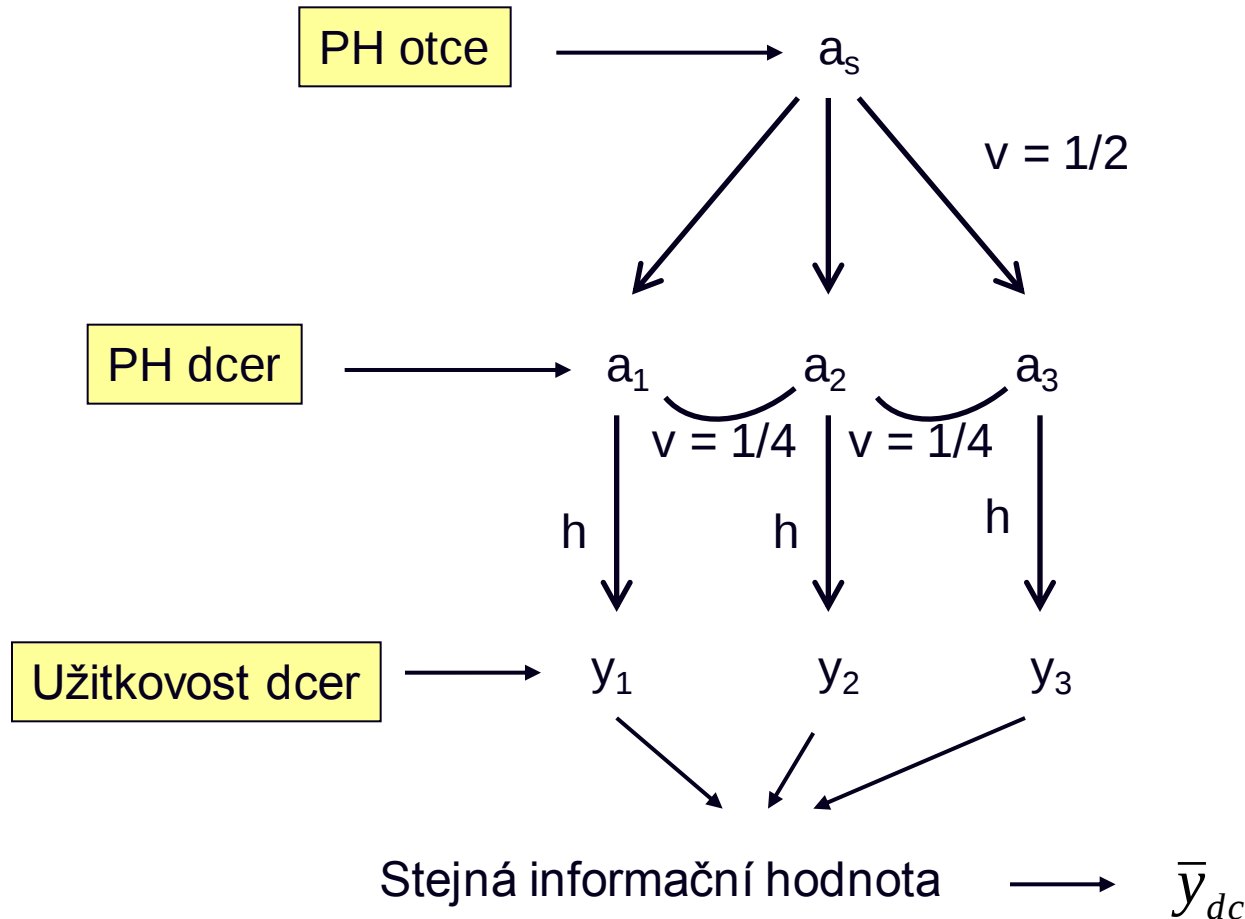

Předpověď PH na základě užitečnosti více příbuzných jedinců

- *V minulosti hodnocení plemeníků podle užitečnosti potomstva, případně sourozenců a polosourozenců*

Předpověď PH na základě užítkovosti více příbuzných jedinců

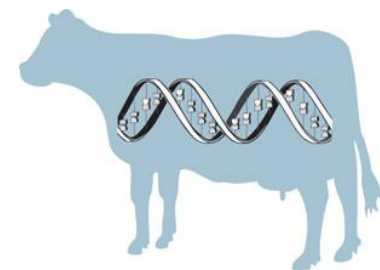
Předpověď PH na základě užitekosti dcer

Regresní koeficient b
závisí na dědivosti
a počtu potomků

$$a_i = b(\bar{y}_{dc} - \mu)$$

$$b = \frac{2n}{n + \alpha} \longrightarrow \alpha = \frac{4 - h^2}{h^2}$$

Předpověď PH na základě užítkovosti dcer

$$a_i = \frac{2n}{n + \alpha} (\bar{y}_{dc} - \mu)$$

$$\alpha = \frac{4 - h^2}{h^2}$$

■ *Spolehlivost předpovědi PH*

$$r^2 = \frac{n}{n + \alpha}$$

n – počet dcer

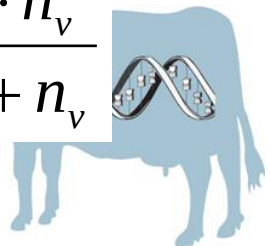

$$r^2 = \frac{w}{w + \alpha}$$

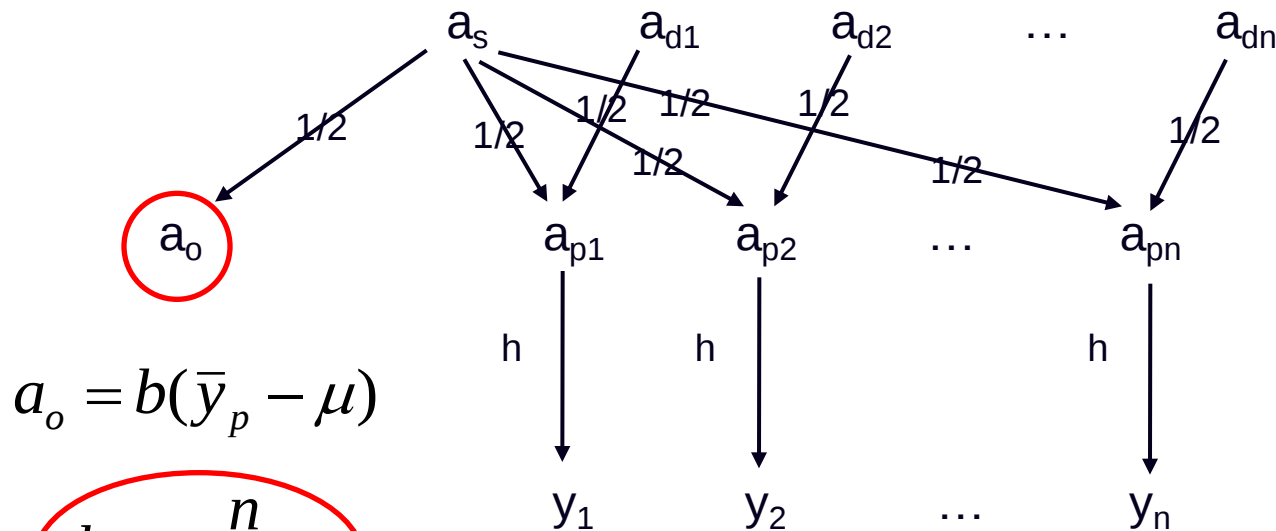

w – efektivní počet dcer

$$w = \frac{n_d \cdot n_v}{n_d + n_v}$$

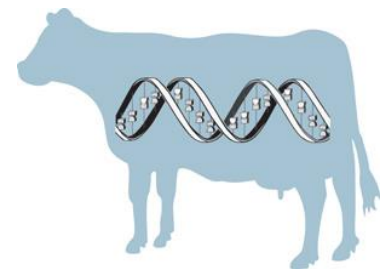
Předpověď PH na základě užitečnosti polosourozenců (polosester)

$$a_o = b(\bar{y}_p - \mu)$$

$$b = \frac{n}{n + \alpha}$$

$$\alpha = \frac{4 - h^2}{h^2}$$

CVIČENÍ

■ PŘÍKLAD 4

U 25 dcer býka byla na první laktaci zjištěna průměrná produkce mléčných bílkovin 250 kg.

Koeficient dědivosti je 0,3 a průměr užitkovosti celého stáda je 200 kg.

Předpovězte plemennou hodnotu býka a spočítejte spolehlivost jeho PH.

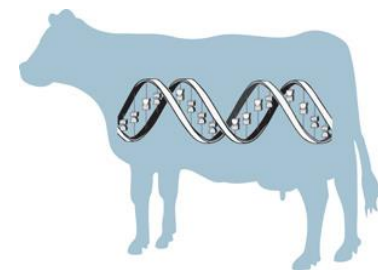
Jakou budeme očekávat užitkovost budoucí dcery tohoto plemeníka?

■ PŘÍKLAD 5

U 25 polosester býka byla na první laktaci zjištěna průměrná produkce mléčných bílkovin 250 kg.

Koeficient dědivosti je 0,3 a průměr užitkovosti celého stáda je 200 kg.

Předpovězte plemennou hodnotu býka.

Předpověď PH na základě užitekosti dcer

■ *PŘÍKLAD 4 – výsledky*

■ $\alpha = (4 - h^2) / h^2$

□ $\alpha = (4 - 0,3) / 0,3 = 12,333$

■ $b = 2n / (n + \alpha)$

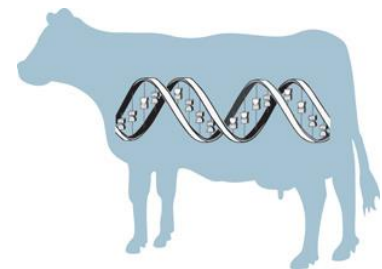
□ $b = 2 \cdot 25 / (25 + 12,333) = 1,3393$

■ $PH_{otce} = b (y_{dc} - \mu)$

□ $PH_{otce} = 1,3393 (250 - 200) = 67 \text{ kg}$

■ $r^2 = n / (n + \alpha)$

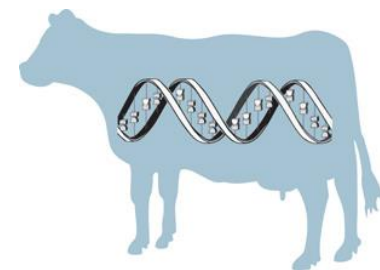
□ $r^2 = 25 / (25 + 12,333) = 0,67$

Předpověď PH na základě užitečnosti dcer

■ *PŘÍKLAD 4 – výsledky*

- Jakou budeme očekávat užitečnost budoucí dcery tohoto plemeníka?
- Víme, že:
  - $PH_{dcery} = (PH_{otce} + PH_{matky}) / 2$
  - PH_{matky} neznáme, takže $PH_{dcery} = \frac{1}{2} PH_{otce}$
  - $y_{dcery} = \mu + PH_{dcery}$
- $y_{dcery} = 200 + 67/2 = 233,5 \text{ kg}$

Předpověď PH na základě užitečnosti polosourozenců

■ *PŘÍKLAD 5 – výsledky*

■ $\alpha = (4 - h^2) / h^2$

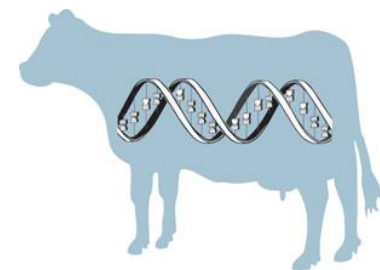
□ $\alpha = (4 - 0,3) / 0,3 = 12,333$

■ $b = n / (n + \alpha)$

□ $b = 25 / (25 + 12,333) = 0,6696$

■ $PH_{\text{býka}} = b (y_{\text{ps}} - \mu)$

□ $PH_{\text{býka}} = 0,6696 (250 - 200) = 33,48 \text{ kg}$

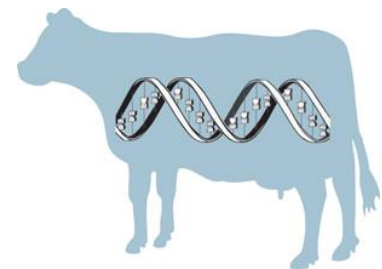

Střední chyba předpovědi plemenné hodnoty

$$se_a = \sqrt{(1-r^2)\sigma_a^2}$$

■ *Skutečná plemenná hodnota se nalézá v intervalu*

- ☐ $\pm se_a$ s pravděpodobností 68,27%
- ☐ $\pm 2se_a$ s pravděpodobností 95,45%
- ☐ $\pm 3se_a$ s pravděpodobností 99,7%

Střední chyba předpovědi plemenné hodnoty

■ *PŘÍKLAD 6*

Máme k dispozici předpovězené plemenné hodnoty dvou býků. U obou známe spolehlivost předpovědi plemenné hodnoty a známe genetické parametry populace.

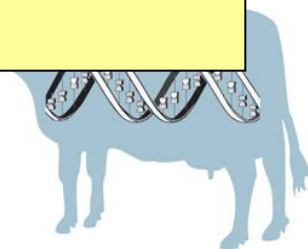
Býk 1: $a_1 = 120$ g, $r^2 = 0,35$

Býk 2: $a_2 = 80$ g, $r^2 = 0,80$

Genetické parametry populace: $h^2 = 0,40$, $\sigma_p^2 = 7560$ g, $\sigma_a^2 = 3024$ g

Jaká je střední chyba předpovědi plemenné hodnoty?

V jakém intervalu se u obou býků nalézá skutečná plemenná hodnota s pravděpodobností 95,45%?

Předpověď PH na základě užitečnosti polosourozenců

■ *PŘÍKLAD 6 – výsledky*

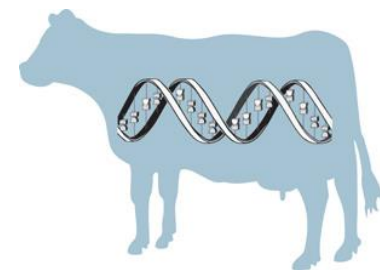
- $se_{a1} = \sqrt{(1 - r^2)var_a} = \sqrt{(1 - 0,35) \cdot 3024} = 44,34 \text{ g}$

- $se_{a2} = \sqrt{(1 - r^2)var_a} = \sqrt{(1 - 0,80) \cdot 3024} = 24,59 \text{ g}$

- Intervaly spolehlivosti:

- Býk 1: $\pm 88,68 \text{ g}$ (31,32 – 208,68 g)

- Býk 2: $\pm 49,18 \text{ g}$ (30,82 – 129,18 g)

V příštím díle uvidíte...

